

ПІДХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Сучасний стан розвитку суспільства можна охарактеризувати як перехідний період від індустріальної до інформаційної епохи, в якій регулювання та відтворення всіх життєво важливих процесів здійснюється за допомогою інформаційних технологій. Очолити ці перехідні процеси повинні саме органи державної влади.

Інформаційні технології (ІТ) стають ключовим чинником підвищення ефективності державного управління, дозволяючи перейти на якісно новий рівень реалізації всіх його функцій, насамперед контролю, збору і аналізу інформації, організації системи інформаційно-аналітичного забезпечення вироблення, прийняття, реалізації та оцінки дієвості управлінських рішень.

Інформаційні технології сприяють встановленню оперативного зворотного зв'язку між управлінськими структурами та громадськістю (з одного боку, діяльність державних органів стає більш "прозорою" для громадськості, з іншого - з'являється можливість для оперативного врахування громадської думки і впливу на неї). ІТ дають можливість вільного доступу широких верств населення до інформації та їх активної участі в суспільно-політичному житті країни.

Разом з тим активне впровадження ІТ у повсякденну діяльність поряд з перевагами несе в собі цілком реальні загрози. Менш розвинені суспільні системи мимоволі потрапляють в технологічну та концептуальну залежність від світових лідерів, стають полігоном для демонстрації переваги, у тому числі і інформаційно-аналітичної. Все частіше в побути фахівців у галузі ІТ фігурують такі поняття, як "інформаційне протиборство", "інформаційні операції", "інформаційний вплив" та ін.

Як показує практика, до теперішнього часу в науковому світі поки не склалося єдиного підходу до визначення поняття безпеки (захищеності) в інформаційній сфері. Огляд наукових публікацій свідчить, що найбільше число робіт у цій області за останні роки згрупувалися навколо трьох основних підходів.

Перший з них визначається як технократичний, коли діяльність щодо забезпечення безпеки держави в інформаційній сфері розглядається виключно через призму захисту самої інформації та інформаційних (телекомунікаційних) систем. При цьому необхідними елементами державної інформаційної стратегії є досягнення технічної переваги або подолання відставання в галузі ІТ. Прихильники даного напрямку частіше оперують поняттями "безпека інформації", "державні секрети", "сертифікація", "криптографія", "засоби технічного захисту" тощо.

Інший підхід становлять ідеї, пов'язані з політико-ідеологічним контекстом, коли державна інформаційна політика розглядається як засіб впливу на масову свідомість. Прихильники даного напрямку виходять з необхідності захисту інтересів особи, суспільства і держави від шкідливого впливу інформації, розробляють і "просувають" інформаційні доктрини, що виправдовують застосування сил і засобів інформаційно-психологічного впливу в інтересах національної безпеки. У більшості випадків мова йде про регулювання медіа-ринку, забезпечення

конституційних прав громадян на вільний доступ до інформації, захисту таємниці особистого життя і прав інтелектуальної власності. Прихильники цього напрямку оперують поняттями: “інформаційний вплив”, “інформаційна кампанія (війна, операція)”, “інформаційно-психологічне протистояння”, “інформаційно-психологічна безпека”, “рейтинг країни за кордоном”, “формування громадської думки” та ін.

Третій підхід можна назвати технологічним, коли на перше місце ставляться проблеми раціоналізації управлінських процесів і технологій, підвищення ефективності прийнятих державних рішень шляхом оптимізації систем пошуку, збору, аналізу, структурування та подання інформації. При цьому найчастіше оперують поняттями: “інформатизація”, “інформаційно-аналітичне забезпечення особи, що приймає рішення (ОПР)”, “система підтримки прийнятих рішень”, “ситуаційно-аналітичний центр”, “контур державного управління” [1].

З розвитком теорії і практики державного управління актуалізується необхідність комплексного підходу до проблеми з точки зору захищеності політичних, економічних та інших національних інтересів в інформаційній сфері.

Подібний підхід заснований на твердженні, що інформаційні ресурси та інформаційна інфраструктура виступають в ролі основних засобів комунікації в сучасному суспільстві. Тому негативні впливи через інформаційну сферу стають одним з головних чинників загроз безпеці держави. Постановка проблеми в подібному контексті сприяє комплексному вирішенню завдань щодо забезпечення інформаційної безпеки держави [2].

У найбільш загальному вигляді національні інтереси в інформаційній сфері можна згрупувати наступним чином:

- інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття рішень в контурі державного управління;
- розвиток вітчизняної індустрії ІТ, формування та ефективне використання національних інформаційних ресурсів, захист внутрішнього ринку від експансії зарубіжної інформаційної продукції тощо;
- доведення до населення і міжнародної громадськості достовірної інформації про діяльність держави щодо реалізації політичного та соціально-економічного курсу та ін.;
- дотримання конституційних прав громадян у сфері отримання та розповсюдження інформації; охорона авторського права та інтелектуальної власності та ін.;
- захист інформаційних ресурсів та інформаційної інфраструктури від несанкціонованого доступу, а також відомостей, що становлять державну таємницю.

Кожній групі національних інтересів відповідають цілком реальні загрози, спрямованість і зміст яких варіюється залежно від ситуації, що складається на даний момент.

Таким чином, забезпечення інформаційної безпеки являє собою цілеспрямовану діяльність із регулювання відносин в інформаційній сфері, формування та вдосконалення системи забезпечення інформаційної безпеки через запровадження комплексу організаційно-правових заходів щодо недопущення нанесення збитку національним інтересам в інформаційній сфері.

Список використаної літератури

1. Бортко Г.Н. Национальные стратегии информационного общества: преимущества и условия реализации на Украине / Г.Н. Бортко // Информационное общество. – 2004. – № 2. – С. 25–29.

2. Зощенко О.В. Інформаційне суспільство: ознаки і динаміка / О.В. Зощенко // Інтелект. Особистість. Цивілізація: тем. зб. наук. пр. із соціально-філософських проблем. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2004. – № 3. – С. 21–24.

А.Ю. Якимчук

кандидат економічних наук, докторант
Національний університет водного господарства
та природокористування, м. Рівне

ДЕФІНІЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯМ БІОРІЗНОМАНІТТЯ

Збереження та відтворення біотичного і ландшафтного різноманіття, формування національної екомережі та її інтеграція до Всеєвропейської екомережі, є вкрай актуальним завданням державної екологічної політики. На сьогодні показник заповідності України становить лише 5% від загальної площі країни, тоді як за європейськими нормами оптимальним вважається його значення понад 15%. Тому побудова раціональної системи управління збереженням біорізноманіття набуває особливого значення [9; 10]. У сучасному суспільстві екологічна політика стала самостійною сферою у політичній діяльності держав. Формування екологічної політики розпочалося з 1970-х років, коли стала очевидною швидка деградація природного середовища в різних країнах світу. Зараз в більш ніж 100 країнах світу створені міністерства або відомства, які спеціально займаються охороною довкілля. Екологічна політика має певні рівні та сфери дій. Вона може бути глобальною, регіональною, національною чи локальною, може бути спрямованою на збереження тієї чи іншої екосистеми або біосфери загалом, стосується різних аспектів людської діяльності [11].

Міністерство екології та природних ресурсів України створене у 1991 році (тоді Міністерство охорони навколишнього природного середовища України) опікується питаннями збереження біорізноманіття. За його ініціативою у 1991 р. прийнятий Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” і розпочато розробку пакету законів та законодавчих актів з екологічних проблем, включаючи охорону атмосфери, води, рослинного і тваринного світу. Найважливіші аспекти екологічної політики знайшли відображення у низці статей Конституції України (41, 50, 85) та інших важливих державних документах. У березні 1998 р. Парламент України затвердив “Основні напрями державної екологічної політики у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки”. Цей документ проголосив на державному рівні довгострокову стратегію розв’язання екологічних проблем у системній сукупності та взаємопогодженості цілей, завдань, механізмів та інструментів. Екологічна політика передбачає:

– застосування еколого-економічних інструментів у регулюванні природокористування (зокрема, впровадження плати за природні ресурси та забруднення довкілля);